

LA NOBLES A DEL GRAN JOC

—Vinc a veure't perquè m'expliquis coses teves. Hi ha molt d'interès a saber-les.

—Es curiós, i per què t'ocupes d'això, tu?

—Escriu per a la història. També és una feina molt important.

—I vols que et parli de mi?

—Em convé molt.

—Està bé. Sóc un dels homes que manen més. Ho dec al meu esforç i al meu mètode de treball — cal dir-ho —, i la meua posició és honesta. Si no fos així, no m'atreiria pas a dir res, ni discutiria, ni exposaria la meua opinió. Quan el feixisme va agredir el meu país, jo em guanyava la vida venent objectes pels carrers, i de nits estudiava; estudiava molt. Sé moltes coses; però no vull enganyar ningú: era un pobre noi. M'esverava, em tornava vermell per res; l'amor em feia perdre la gana, i cada vegada que em fallaven les previsions, sentia com un buit en el pit que em desesnivava. No obstant, quina importància té tot això? Cap! Ha passat, com han passat tantes altres coses. L'agressió va transformar-me. Em vaig adonar que jo podia desenrotllar una gran energia. Saps què és arribar a descobrir això?

—No.

—Doncs és una cosa que canvia el concepte de la vida. Fins aleshores havia estat un home curt de paraules; aquell dia, em recolzo en la barana d'un balcó, m'adreço a la gent del carrer i els faig un discurs que va durar prop d'una hora. L'esperit de la gent va alçar-se, em seguien, i tots plegats ens en vam anar a fer la guerra.

—Sí; ja ho sé. Tu eres cap de columna, una mena de general, i guanyàreu moltes batalles...

—Bona cosa, eh? Quines jornades! Ara faig més feina, tinc més ressorts confiats a les meves mans, sóc més responsable, i, a desgrat de tot, a vegades tinc la sensació que perdo el temps. Ara em llevo; em donen a signar papers de bon matí, els lleigeixo i, si em sembla, els faig fer de nou, canviant l'esperit. És la història que desfila sota els meus dits i que és sensible al meu tacte. Ja és bonic això, també. Demostrem que aquest exercici d'emperadors, de grans senyors i de papes, també el sabem fer nosaltres, i que el fem més bé i d'una manera més justa. I ara que parlem d'aquests afers, et diré el perquè he canviat de casa. De fet, tu vens per a saber això...

—Això i altres coses. També hi ha quelcom, a part del teu trasllat, que la gent vol saber. Per exemple, la teua entrevista amb aquell marxant tan singular.

—Bé. Procedirem amb ordre, per no perdre'ns. Primer, el canvi de casa. La feina de manar té una mala tradició. Fins ara ha estat en tan males mans, que quan un s'hi posa, troba molt pocs precedents que puguin aprofitar-se. I és, a més, que el manar fa malbé l'home, desballesta la visió equilibrada de les coses. Aquesta mena d'omnipotència de manar, embota els

sentits i lleva la solta; per això la immensa majoria de reis i de dictadors són ximples, tenen aquella ximpleria cruel tan característica. Això ja se sap: la gent ho ha llegit en molts llibres, i el que jo pugui dir, no afegirà gens de clarividència a la qüestió. A més, jo no sóc brillant ni original en l'exposició d'idees. Però ja m'entens, si?

—Sí.

—En la casa d'aquell marquès començava a crear-me una cort, amb intrigues i enveges, la base de la qual

s'afanyava a donar-me la raó i a trobar que feia les coses molt ben fetes, i aleshores jo també em convencia del meu encert i em deia: «Tenies raó. Primer, t'has pensat que t'erraves perquè encara no estàs acostumat al teu propi geni». Pel gener, vaig fer netejar els marbres del palau, vaig fer posar les cortines i vaig manar que em refessin el llit amb el matalàs de plomissol. M'anava estovant, comprenys? Descendia. Fins que va venir un moment que vaig atropar-me po-

Dibuix de Cluselles

era l'adulació a la meua persona. M'havia instal·lat bé. Cada matí, en llevar-me, em donava un bany en la gran banyera. El marquès havia fugit tan de pressa, que va deixar en la casa flascons d'aigua de colònia. Em perfumava el bany, i m'hi estava hores i hores. Quina placidesa! El benestar em pujava al cap, i veia el món tan petit que m'hauria cabut damunt la falda. El veia petit i al meu abast; em semblava que podia ficar les mans en tots els recons i plantar-hi la meua voluntat. Em peixava amb els vins del celler i amb els menjars freds del rebost, i em nodria d'aquella manera que diu que es nodreixen els grans senyors. La gent no em contradeia; quan se m'escapava alguna bestiesa, em sabia greu i pensava: «T'has equivocat. A veure si t'ho coneixeran. Si que l'has feta bona!» Però la gent

sant-me en el dit xic de la mà un solitari del marquès, i un vestit seu d'etiqueta; trobava que tot m'anava bé i que feia gòig. Em miro en un mirall i, de sobte, em sorprenec una mirada de tanoca que em para el cor. «Ep! — em dic—. Si que estàs ben lluit! Fins ací has arribat?» Llengo l'anell i el vestit, tanco el rebost i deixo lliure el palau. No m'hi he acostumat més. Ara visc en aquesta casa, que és una casa del meu braç. Em rento a l'aiguera, obro jo mateix la porta, i legislo amb l'esperit obert i el cap alt. Ja ho saps, ara...

—Si tardes una mica més, no hi arribes a temps. I l'afer del marxant? Se n'ha parlat molt d'aquest marxant.

—Ah, sí? Quin murri! Si el torno a atropar, li demanaré comptes. Vaig manar-li que no dignés res a ningú, que no divulgés la nostra conversa.

I ara... Però ara, millor que se sàpiga del tot. Tu ja saps que hi ha molta gent que ve a veure'm; m'exposen idees absurdes, m'ofereixen invents, em proposen la mitjanceria en els afers més privats. Hi ha desvagats que només pensen com s'ho faran per a plantar-se davant meu i explicar-me llur pensament. Dues setmanes enrera, m'estava en aquest mateix lloc, fumant en pipa, tranquil i content de tot. Truquen a la porta, m'alço, vaig a obrir i em trobo amb un marxant. Era un home vell, molt especial; duia un abric de jueu, amb un coll de pell de be. Amb la mà dreta sostenia una gran cartera i amb l'altra esgrimia un barret fort, movent-lo en senyal de reverència. «No necessito res — vaig dir-li—. Tinc planxa elèctrica, màquina d'escriure, estic assegurat. I les truites artificials a base de farines no m'agraden. De manera que si teniu feina i la voleu fer...» Va posar-se el barret i em va mirar fixament: «El que jo us ofereixo, ni ho teniu, ni sospiteu que pugui existir. En poques paraules: volem salvar el país?» Li vaig dir que sí, i va entrar resoltament a casa meua. Què hauries fet tu?

—No ho sé.

—Aleshores, jo tampoc no sabia què fer. El vell aquell es va treure l'abric, m'el donà perquè li endrecés, i va parlar la seva cartera damunt la meua taula de treball. «Sabeu per què us he vingut a trobar a vós?», em preguntà. «Perquè us deueu pensar que tinc temps per perdre». Va riure picardiosament: «Ca! No ho heu pas endevinat. Us he vingut a veure perquè sé que sabeu aprofitar-lo». Obri la cartera i va treure una capsula d'alumini, una batuta de metall, un llapis, una goma, una brúixola i un full de paper blanc. «Ja en tinc de tot això! — vaig cridar—. Per això, no calia que m'empessiu.»

—I què et va contestar?

—Va somriure, i somrient, em digué: «No és pas això el que us ofereixo. Deixeu-me fer». Allisà el paper blanc amb les mans (unes mans fines, de dits estirats) i mirà tota la cambra amb una passada d'ulls. Després, es tragué una cinta mètrica de la butxaca i començà a prendre la mida dels mobles i de les parets; però, a mig fer, es va repensar: «No, no cal que faci tanta feina. De fet, es tracta d'una senzillíssima demostració. Posarem en joc menys elements». S'assegué a la meua taula i va dibuixar la planta d'aquesta habitació. Ho feia amb molta pulcritud, marcant ben bé els mobles i els accessoris. Veus aquella taula petita?

—La vermella?

—Sí. Doncs damunt d'aquesta taula, abans, hi havia un gerro de faiança. En la part superior de l'armari que hi ha a la teua dreta, hi tenia una peixera, i tota la cambra estava plena de figures i objectes artístics. Coses de les dones, comprens? El vell no va oblidar res, i reproduïa en el seu dibuix la planta de totes les coses. Quan va acabar, em digué: «Bé; ja veieu que això és la planta de la vostra habitació i de les coses que conté, oi?

Doncs ara ve el millor de tot». Amb la brúixola, orientà el dibuix, i després obri la capsula d'alumini, va prendre amb la punta dels dits una mica de la pasta blanca que contenia i la va passar per damunt del paper. «Ja està!» Va respirar a fons. S'arremangà les mànigues de l'americana i prengué amb la mà dreta la batuta de metall. Jo esperava que, d'un moment a l'altre, començaria una requisitòria, de la manera habitual: «Senyores i senyors...» Però no. Digué: «Tal com em veieu, sense moure'm d'aquí, tinc un poder absolut de destrucció damunt tot el que hi ha representat en la planta». Per demostrar-m'ho, va tocar amb la batuta, en el paper, la projecció del gerro de faiança, i el gerro de debò es va desfer a bocins; va anar repetint l'experiment amb diversos objectes, sempre amb el mateix resultat: la destrucció, sense cap mà visible que els toqués.

—Et devies quedar parat, tu.

—Pse! M'havia fet el pensament que el mateix truc que usava el marxant per a desfer les coses, li serviria després per a refer-les.

—Però no li vas dir res?

—Sí. El vaig agafar pel braç i li vaig preguntar: Vós sou un marxant oriental, oi? — «Sí — em respongué—. Com ho heu conegut? — «Ho he conegut — dic jo — perquè aquestes coses només les ofereixen els marxants orientals. També he conegut que sou un màgic, però la vostra exhibició no m'interessa. Apa, torneu-me les coses tal com estaven i deixeu-me en pau. Va quedar esbalaït. «Tornar les coses tal com estaven? — preguntà—. Això és impossible! No hi ha cap poder humà que pugui fer-ho.» Em vaig enfadar. Vaig agafar-lo d'una grapada i l'anava a treure de casa; però em digué: «Atureu-vos, atureu-vos, que encara no estic llest. El més important ve ara; això que he fet damunt la planta d'un pis, pot fer-se damunt un mapa militar. Compreneu?»

—I el vas comprendre?

—De seguida. Venia a oferir-me aquella màgica perquè l'apliqués a la guerra, i m'en servís per a derrotar el feixisme. Tocant amb la batuta de metall, des del meu despatx, les localitats enemigues, les podria anihilar, obrant amb elles de la mateixa manera que el marxant obrava amb els accessoris de la cambra. Però, en comprendre això, encara em vaig enfadar més. Vaig plegar d'una revolada la cartera i les eines del vell, i les vaig llençar fora de casa. I ell, d'una empena, seguí les seves coses habitació enllà. Quan des del corredor em dirigí la darrera mirada, li vaig dir: «El que em proposeu, minyó, és un joc brut, i nosaltres guanyarem la guerra sense trampes, amb les mans netes i el cap alt». Se'n va anar corrents, i no l'he vist més.

—Però, home! Aquest marxant és un perill. Imagina't que se'n va a l'altra banda i gira l'enginy contra nosaltres...

—Ca! No t'amoinis. Els de l'altra banda perdran la guerra encara que facin miracles.

Pere CALDERS

NIT FINAL

Negra mar. Taverna i lilit dels estels abominables.

Les nits no són per als àngels.

Torneu-nos el paradís.

Mireu-nos els palmells amples i les dents sense vernís.

Sang i sement. Font eixuta.

Llàgrimes d'aigua de pluja. Mireu-nos l'orella gran.

Put la tenebra estantissa.

Les mares, martell en mà, vetllen infants de terrissa.

Els tres àngels de la nit juguen a cartes, perden les ales a la taverna dels sospirs.

Rialla de cec. Escuma

negra de mar. Nit final.

De minves morí la lluna.

Pere QUART

SIMPLES ESPLAIS

PRIMETS I ALEGRETS

Certes sensacions estomacals que la guerra ha posat de moda, m'han fet pensar en la conducta que, a mitja tarda, observava indefectiblement el meu estimat amic Saladrigues. Quan tocaven les cinc s'estirava el cap del cinturó, ficava el peu de la sivella un forat més endins i declarava: «Ja he berenat!» Ofereixo gratuïtament al lector aquesta idea de berenar econòmic, suposant que no hagi arribat ja al moment anatómic en què el cinturó ha d'ésser substituït pels elàstics. (Hauréu de pagar el plus de luxe — diu amablement el botiguer—. Els elàstics són un luxe, és clar, perquè també us podeu aguantar els pantalons amb un cordill.» «O amb quatre dits — afegí vós, tot convençut—. És molt elegant; com si anéssiu a passar el rec.»

Les necessitats de la situació tenen llurs desavantatges; tots els sabem bé prou i no cal insistir-hi. Però també se'n pot treure alguna cosa bona — la ciència, almenys, que ve de l'experiència. Ara, tothom diu que la cultura és un motiu de satisfacció. Ja veien, doncs, que la primor també porta la seva part d'alegria.

Jó he après — poso per primer exemple — la diferència que hi ha entre saber una cosa i adonar-se'n de debò. Sabia prou que hi havia una llagosta voladora i voraç; que passava i ho deixava tot pelat. Tots ho sa-

bieu, però ara ho heu vist. Passeu per davant d'una drogueria, i un bell atzar pot fer que en aquell moment hi vegeu uns quants pots d'ametlles i avellanes torrades, un totxo de confitura i una safata de pastissos — d'aquells que, situats entre el pa i el brioix, us arrenquen els bitllets a grapat. Si voleu adquirir, no penseu res; llanceu-vos-hi. Si no, tanqueu els ulls un moment, només un moment; en obrir-los, veureu l'adrogueria plena de compradors — o més aviat compradores — que brunzen ensumant ametlles, avellanes, confitura i pastissos. Torneu a aclucar els ulls un altre instant, i ja no veureu res: compradors i gènere s'han esvaït. Aparadors i taulers són nus i pelats. Per tot queviure possible només queda el responsable rosegant la darrera avellana.

Si de tant en tant pesqueu un conillet — passeu la inadequada imatge — podeu aprendre que hi ha coses que pràcticament no tenen aturador, ad-huc després de mortes. És clar que per a això heu de tenir una bona cuinera, ben entrenada a l'estalvi de circumstàncies. Avui surt un plat de conill. Saludeu, aprivats escurassos! Demà sortirà un altre plat de conill, i tot el vostre interior es conhortarà amb el suc saborós que acompanyarà els talls saborosos. I demà passarà la influència del mateix conill ja tan desfet donarà personalitat a un altre plat.

I és possible que demà passat l'altre algun dels ossos més difícils d'escurejar doni a un brou el seu gust deliciós. Encara hi ha qui parla del miracle dels pans i dels peixos. I el miracle del conill, què?

En aquest punt és obligat de dir alguna cosa sobre la formidable recuperació de prestigi dels naps. Tots els qui menjàvem distrets — oh, que bones estones que hem perdut! — gairebé ignoràvem l'existència d'aquesta meravella vegetal, que en mans d'una bona cuinera pot esdevenir diverses meravelles gastronòmiques. «Ah, ah! Quines patatetes fregides!» «No, home; són naps.» «Oh, oh! D'on has tret aquestes alberginies?» «No, home; són naps.» «I ara, què és això tan bo? Ja ho sé; són naps.» El nap s'ha reivindicat també en l'aspecte voluminós. No havíem quedat que un nap era una cosa menuda? Bé; aquestes dies se'n veuen de tan enormes que fan caure assegut.

Com un avantatge de les necessitats del dia podem també posar les vocacions que ha revelat. Sé d'un minyó de catorze anys que ha resultat un meravellós repartidor del pa familiar. Calcula les parts, talla les llesques, afina els handicaps entre el tros més dur i el tros més tou, passa recomanacions sobre estalvi de la matèria amb vistes al caràcter dels plats que ha d'acompanyar. En fi, una organit-

zació que fa del tendre infant un responsable model, i això que té una gana!

Però les millors filigranes vocacionals són, naturalment, en aquesta qüestió dels proveïments i els àpats, reservades a les mestresses de casa en tant que cuineres. La paraula «bunyol» ha canviat el seu sentit figuratiu com a resultat de les delicadeses alimentàries que es poden fer amb unes polvres insignificants. No cal que especifiqui de quina manera les fermes companyes saben donar cos i esperit als plats fets amb primeres matèries més consistents, ni com saben descobrir, per als nostres paladars, els gustos amagats en els indrets més estranys.

«L'altre dia — em deia un amic — em vaig emocionar amb la meua cuinera. Em presenta una truita i em diu: — A veure si sap de què és. — L'ou era sintètic, és clar; però hi havia, a més, una matèria que tenia un cert to vegetal. Si tastàveu la truita per la dreta semblaven espinacs; si per l'esquerra, escarxofes. Era, potser, d'escarola? A l'últim, cercant una cosa ben estranya, vaig dir: Es de fulles de rave. I ho creureu?..»

No calia que m'ho digués. Els seus ulls, brillants d'entusiasme, ho explicaven. La seva cuinera, com un polític genial, havia fet un gran plat agafant el rave per les fulles.

C. A. JORDANA

STEPHANE MALLARME PERE RIERA I Riquer

La col·lecció «Oreig de La Rosa dels Vents» ha publicat, en la seva sèrie de llibres universals, una tria dels poemes de Mallarmé — Poemes, Sonets i Ventalls —, traduïts en prosa per Agustí Escasans, a cura del qual han anat també el pròleg i la traducció. Escasans, en el seu pròleg, ens dona les dades biogràfiques d'aquest pur i altíssim poeta, i resumeix i interpreta, basant-se en textos de Remy de Gourmont i d'Albert Thibaudet, els punts principals de la seva doctrina poètica. Si sempre resulta absurd i poc menys que inútil traduir en prosa l'obra d'un poeta, l'absurditat i la ineficàcia culminen quan aquest poeta és Mallarmé. Limitem-nos a reconèixer la bona voluntat artesana — qualificar-la d'heroica, com ell fa, és potser excessiu — del traductor i a lamentar les errades, i no solament les d'impremta, sinó també les de traducció, que abunden en aquest volum (notem a l'atzar: *hagard*, traduït per *vagarós*; *moule* per *conxa* (?); *envers*, per *cap-avall*; *accable* per *afeixuga*); les ampliacions innecessàries («mullat amb el plor dels teus parpals» per *pleuré par tes paupières*) i supressions inexplicables (la de «*sans le vieux san-*

STEPHANE MALLARME

tal», en el poema *Sainte*, per exemple), menys nombroses, amb tot, que les que podien trobar-se en la traducció dels «Petits poemes en prosa», de Baudelaire, pel mateix Escasans, massa aplegat o negligent. I a somriure, divertit, davant alguna de les afirmacions que en el seu pròleg fa aquest escriptor, amb la seva megalomania habitual, en defensar-se d'una pretesa mala fama de mallarmé de què gaudia, segons diu, dins la poètica de Catalunya.

S'ha parlat molt de l'obscuritat i de l'esoterisme de Mallarmé. En observar que la seva poesia no té la persuasió lògica d'un raonament discursiu se l'ha acusat d'hermètic i de sibil·lí. No creiem que per manca d'aquesta «lògica de la raó» la poesia pugui ésser qualificada d'obscura. La seva missió és molt distinta i unes altres, per tant, les seves prerrogatives. En la poesia trobem idees de naturalesa molt diversa: les unes, d'ordre

purament poètic; les altres, d'ordre filosòfic. Aquelles, simultànies i inseparables de la inspiració, irrompen al contacte del vers; són clares i difícils com l'aire i com la llum. Però no pot resoldre's poèticament una dada que no ho sigui en ella mateixa; en aquest cas s'afegeix al vers un llast ideològic que li lleva claredat i ingravidesa. D'aquí neix la confusió del lector que sent el seu afany d'intel·ligència suscitat i suspès, al mateix temps, dintre l'asfíxia angoixosa d'una interrogació. La poesia de Mallarmé és claríssima; no ho és, en canvi, la seva filosofia. Podria aplicar-se a aquest poeta el que s'ha dit de Blake: «l'obscur en aquest cas no és el llibre sinó l'autor». «Potser el misteri és aquí massa fàcil per a poder-lo comprendre — diu un personatge de Poe, esperit tan pròxim a Mallarmé. En tractar d'aquest poeta no hi ha posicions intermèdies: o bé cal negar tot el que no sigui una musicalitat amable i confusa, o bé obstinar-se a desentranyar la seva poesia i treure-la a la superfície d'una prosa que, si ell hagués volgut, hauria adoptat inicialment com a mitjà d'expressió. Són molts els qui pretenen desxifrar els suposats enigmes i els secrets ocults de la poesia mallarmeana, aquilatar la seva sintaxi i la seva mètrica, tergiversar el sentit obvi dels seus poemes. Obliden aquests crítics que, no contents amb sentir-ho tot, volen comprendre-ho tot, les paraules de Mallarmé: «Per a comprendre els meus versos, cal llegir-los senzillament». I, encara, en últim terme, les que Valéry posa en boca de Mme. Teste: «Hi ha una bella part de l'ànima que pot gaudir sense comprendre». No vulguem resoldre, com si fossin mots creuats, les estrofes de Mallarmé. Acceptem l'autenticitat perfecta dels seus miratges, el seu encís — *incantatoire* — i limitem-nos a les aparençes, que és en elles on trobarem l'essència mateixa d'una poesia que s'imposa per la seva claredat enlluernadora i sense secret.

Mallarmé ha estat destre a rompre la forma acostumada de la frase, a posar al servei del vers un llenguatge d'una ductilitat extraordinària. L'obscuritat i el pretès preciosisme mallarmé, consisteixen gairebé sempre, en una simple inversió i en la utilització de mots escollits i sonors, però d'una exacta i adequada significació. La raó de la seva obscuritat, que ell s'esforçà a accentuar amb el seu propòsit obsecat de difumant, d'afegir encara una mica més d'ombra, podem trobar-la en la seva afirmació: «Anomenar un objecte, és suprimir les tres quartes parts de la joia del poema, que està feta del goig d'endevinar a poc a poc; suggerir-lo, ve't aci l'ideala». I, portat per aquest afany, suprimeix verbs i preposicions, que només cal restablir per a comprendre: «*Un peu profond ruisseau calomnie la mort*». Mallarmé ha estat, també, el reivindicador de la paraula. Com el nostre Maragall ha volgut *donner un sens plus pur aux mots de la tribu*. La sonoritat, la musicalitat dels mots, de llurs combinacions, han estat l'ideal suprem de la seva poesia, dominada tota ella per aquest neguit musical del vers, en una aspiració inassolible de «reprendre a la música el seu tresor». Com no podia ésser d'altra manera, però, li mancaren els elements lírics per a assolir d'una manera total l'objectiu que es proposava. I Wagner, de qui fou devot, el va fer dubtar de la literatura, de tal manera que, després d'haver escrit versos musicalment perfectes, més pel so que pel sentit, com:

«L'angoisse, ce minuit, soutient, l'ampar-
[dophore...]

«Aboli bibelot d'innatité sonore...»
«Victorieusement fui le suicide beau...»

en mostrà el descens, en els següents versos de *Hommage*:

«Notre si vieil ébat triomphal du gri-
[moire,
Hiéroglyphes dont s'exalte le millier
A propager de l'aille un frisson fa-
[millier]
Enfuissez-le-moi plutôt dans une ar-
[moire].»

I és que l'última realitat poètica és el conflicte insoluble entre un pretext filosòfic i una claredat sonora i diamantina que esdevé, a la vegada, impenetrable i translúcida.

Música darrera un paravent, la poesia meravellosa de Mallarmé ens arriba avui carregada de notes vaporoses del seu temps, amb ressons de Baudelaire, de Poe i de Yeats, en una exaltació magistral i freda del simbolisme francès i del romanticisme alemany.

«Heroi» anomenava Mockel aquest poeta, que ara venerem, salvat d'una existència àrdua. Espiral de cendra noble, inacabada, fallida, la seva obra té una importància màxima i és un exemple vivent per als poetes que puguin resistir-lo sense sucumbir. En reduir «a infinit l'atzar», que en *Un coup de dés*, subsistia i triomfava damunt la idea i en *Ignit*, simbolitzava el fracàs conscient i acceptat que fou la seva vida, Mallarmé ens lleva a perpetuitat la seva victòria pòstuma i la seva autèntica fisonomia definitiva, no com fou sinó com és: «*et qu'en lui-même en fin l'éternité le change*», com digué ell de Poe i com es dirà — ara, ja, sempre — quan es tracti de definir-lo.

Lluís MONTANYA

El venerable poeta Pere Riera ha mort. Després del primer silenci, irromp amb veus diverses l'expressió adolorida dels qui compartiren amb fervor el seu culte a la poesia. Pere Riera, fill d'Esplugues, visqué sempre a Sants, i bona part de les manifestacions de cultura d'aquesta barriada van lligades amb el seu nom. L'any 1877, amb el Dr. Jacint Laporta, hi instauraven els Jocs Florals, el contingut dels quals era, encara, en aquella data, una cosa viva; car, altrament, Riera no havia estat mai «floresc» en el sentit pejoratiu del mot. Més tard, havia de col·laborar en la fundació de «Els Segadors» i l'«Orfeó de Sants».

La vàlua de l'obra de Pere Riera — en l'aspecte qualitatiu, ja que quantitativament és més aviat escassa — no es pot plasmar en un arrellec de notes fetes a corre-cuita. Els inicis de la producció seva es troben en aquella magnífica revista d'esquerra anomenada *Juventut*. (Una amistat fonda lligava el poeta traspassat, amb Lluís Via, Martínez i Serinyà, i l'insigne traductor d'Horaci, Jeroni Zanné.) Aquelles planes, de juvenesa immarcescible, guarden el primer poema de Pere Riera, al volum de l'any 1902. En els anys 1903 i 1904 la producció ja s'espandeix en reiterats assaigs, i la personalitat poètica de Pere Riera resta des de llavors reconeguda. Els primers balbuceigs de la seva lírica són esclats de dolença per la sort del desvalgut: *La colla*, *Quadre d'hivern*, *El nyèbit*, *Funció benèfica*, *Ocells i pidoles* i *La trista i llarga nit*, tots aquests poemes mostren dolçament les malventures de l'infant que se sent abandonat en la indiferència i el traït urbans. Més tard, Pere Riera esdevé el poeta de l'amor, i només en espais d'interrupcions recull l'anècdota o es complau a pintar les meravelles de la Natura, de la qual és observador expert.

La seva ploma llisca segura, però no fàcil. Impregnat del classicisme francès, té elegàncies que recorden els temps de Lluís XIV; barreja alhora, en l'alambí dels seus versos, flors de Garcilaso i ardors de Fernando de Herrera. Però — home intransigent, amant de la llibertat fins a semblar altiu — lluny de transplantar gràcies alienes, en crea, i sempre amb una força expressiva autòctona. Coincidint amb les darreres publicacions de *Juventut*, Pin i Soler fa estampar un recull de sonets d'autors catalans i assenyala a Pere Riera un lloc preferent. (*Sonets d'uns i altres*, J. Pin i Soler, 1904.) Apareix a *Lectura Popular*, a darreries del 1914, una nova selecció de seixanta dos sonets; bona part d'aquestes produccions era ja publicada; tanmateix és oferta amb vestidura més acurada: ha estat ennobilita amb arranjaments precisos. Pe-

re Riera no creu en la maturitat sobtosa; treballa els poemes amb l'atenció del joier. Amb poques aportacions noves del tot, però assolint una fluïdesa i una correcció verament excepcionals en les depurades, apareixen,

PERE RIERA I Riquer. 1869-1938
(Dibuix d'Almuni)

encara, dos llibres més: *Poesies* (1927) i *Amor foll, amant, dolç...* (1934).

La poesia de Riera té moments d'un repòs paradisiac. N'és una mostra *El gorg* (sonet):

«Quan en divorci amb la indiscreta
[lluna
damunt l'aigua camina la nit bruna
que ocells ajoca i ensomnia flòs,
s'ennegreixen del gorg les manses vo-
[res...
Gorg honest i tranquil! Sembla aleshores
ull adormit de verge en sant repòs.»

De vegades aquesta placidesa adquireix modalitats horacianes, com en *L'any al camp i Passeig per Les Franqueses*. Del darrer poema, escrit en tercets alexandrins, extraïem l'acabament:

«Més vet aquí el retorn a la planura
[mansa
on tinc el blanc casal. Migjorn triom-
[fa augst.
Rodolen amb l'oreig onades de gau-
[bança
i del cor de la terra ix un alè robust.»

Riera, però, és un romàntic. Un romàntic que s'acosta al parnassianisme sense esdevenir-ne víctima; perquè ho és, pren, de vegades, un aire cavalleresc:

«Potser el vianant
exclama: «merescut és el repòs
dels qui moren del goig d'estimar
[tant].»

(*L'aimant esgotat*, sonet, 1904.)

BREUGHEL. CAÇADORS SOBRE LA NEU

BREUGHEL (de René Verboom)

Aquest hivern gris-blau, torrat i enter, i la nevada que juny Brabant al cel, i tot aquest cabal de plans reconstruïts per l'angle visual, les ratlles netes, la llunyania disgregada: geometria estranya — això és Breughel. I és ell, gambant pujol amunt i fent mil joglaries amb aquest paisatge que té embruixat; i és ell qui fixa el moviment perquè les llunyanies, les teulades, i el gel, com una ungla escarrit, s'equilibrin de sobte dins son joc reeixit.

Tres arbres espigats, dos colls encabritant-se i uns gossos esmarrits de no haver escurat res si no és un tros geliu dels tolls, que la puixança del desembre feiner ha llestat i sospès; i els berrallons, els berrallons de la nevada que s'atansa;

i el braser sota un porxo, que el camperol aviva, i aquest poblet rojal i bru, trencat de blanc, i el corb que ja presigna el monopla damunt l'activa fuga i relleu de tanta perspectiva, i els homes rabassuts amb la botija al flanc...

Aquest hivern juxtaposat dins ma retina, asprament resumit, aquest hivern clavat, sou vós, oh Pere Breughel; sou vós, reencarnat pel mirar dels meus ulls, pel cor calent dins de ma sina, perquè estimo el mateix país que heu estimat.

Josep LLEONART, trad.

«Per la més alta tinc de mes proeses
haver tornat d'amor a la fe pura.

A la lluita d'amor, prenent branzida,
sense escut que m'empari vull llan-
[çar-me:
les ferides que sagnen són les bones.»

(*Reincidència*, sonet, 1904.)

De l'entusiasme brillant, ple d'iniciatives cavalleresques, davalla a la melangia més delicada. La melangia traspua sovint en els seus versos; la predisposició que hi mostra, condició, també, les seves traduccions de Copée, de Dant i de Grönn. Es pot copsar aquest matis espiritual a *Les flors de cera* i a *Foc en la neu*. El sonet *Moren les roses* acaba així:

«Més vós la compadiu eixa fi prime-
[rença:
se us amaren els ulls, les vostres mans
[limpioren,
i decanteu el cap com una flor que
[les trenca.
Sou rosa i teniu por perquè unes roses
[moren.»

Es ben conegut el sonet seu que comença així:

«S'han fos com floes de neu
la verge i ma alegria;
rosers d'ufana breu,
floriren un sol dia.
La verge és qui em sap greu:
jo tant que la volia!»

Jeroni Zanné a l'exemplar d'*Assaigs estètics* que dedicà a Riera, va escriure la següent dedicatòria: «A l'autor de *La verge és morta*, record afectuos...» Es refereix a aquest sonet.

Més tard veu la llum *La Poncelleta*:

«Entre blandons l'han passada
carré avall, aquest mati,
la poncelleta gemada
que no glatia per mi.»

I descriu amb un accent commovedor (*El xiprer*):

«El meu jardí, reclus de temps, tinc
[descurat;
l'ocell que hi feia niu sos dolços cants
[no hi porta;
no és lloc d'estar-hi a gust: hi esgliaia
[més aviat
veure tant arbre sec i tanta fulla
[morta.»

L'esperit té deixondiments passionals, i empès per ràfegues de sensualisme, dicta *Alba del Carnaval*, *Deliri del vell Faust* i *Visió d'un jorn d'estiu*. Tot amb tot, s'acosta de bell nou a l'amor més primitiu, i de la besada eròtica va al sospir. Riera devia creure, com Petrarca, que *Non sa come Amor sana e come amide*, — *chi non sa come dolce ella sospira...* A *Els sospirs de Corina* els versos flueixen com una música:

«He interrogat així:
Què cal per abastar la millor flaire?
Aprofitar — m'han dit — això diví:
que un sospir de Corina solqui l'aire.»

No és el sospir, només, el que corren el poeta; també el simple alè: vegeu-ho entre veritables ressonàncies musicals:

«Un bell àngel així
ponderava la flaire
que m'inunda el jardí,
que sadolla el meu aire:
«Es del cel, tanmateix,
una flaire tan fina»
«No — li he dit —; ella neix
de l'alè de Corina.»

Adhuc es desdibuixa, en l'amada, la materialitat mundana, i tota ella esdevé flaire:

«Per desertes afraus mon cor camina;
per topants inclements mon cor s'a-
[tansa
a beure uns glops de vostra olor di-
[vina.»

Per aquests viarans el poeta arriba a una puresa inefable; més enllà de Petrarca — el Petrarca de les voluptats excel·lents —, s'acosta al platonisme d'Auzias Marc i, sobretot, a les flors immaculades del Dant de la *Vita Nuova*. Això esdevé, per exemple, en els dos sonets *Llanquiment* i *Virginitat*.

Tota lloança que volguéssim tributar al nostre poeta, restaria encara-rada de retoricisme i d'inútils afectacions al costat de l'elogi simple, transparent, que posà un literat en la lletra que adreçà a Riera regirant-lo i felicitant-lo pel darrer volum: «Com fruita el nostre enyorat Zanné llegint el vostre admirable llibre! Jo me l'aprendré de cor». Què millor pot esperar un poeta, dels seus amics? Per gaudi nostre la mort ens l'arrabassà sense sotmetre'l als rebrechs d'una anicantat eixorca.

«Feliç qui abans d'alçar la funerària
[llosa
sent encara el perfum de la primera
[rosas.»

Pocs dies abans d'abandonar-nos, el septuagenari de barba blanca, Pere Riera, escrivia encara les darreres poesies del manuscrit inèdit *Clarines de Suburbi*.

Francesc MASCLANS

Carnet de les Lletres

■ Per iniciativa de la Institució de les Lletres Catalanes els escriptors catalans que es troben al front, treballen temps ha a recollir i ordenar llurs notes de guerra, llurs fulls de diari, materials que degudament seleccionats seran publicats i constituïran un document de gran valor per a l'estudi històric de la guerra.

Per altra banda, la mateixa institució ha encarregat a diversos escriptors novells on es reflecteixi la gran epopeia del poble, la qual, a dos anys de distància, ja va esdevenint matèria històrica i literària.

En aquesta empresa, d'innegable transcendència per a la vida de la incipient novel·lística catalana, col·laboren dos organismes de pura rel catalana i de nobles finalitats d'ordre espiritual: la Institució de les Lletres Catalanes i el Comissariat de Propaganda.

■ Pròximament es concedirà el «Premi dels Novel·listes», corresponent a l'any 1937. Aquest Premi, instituit i subvencionat per l'Ajuntament de la nostra ciutat, per a la millor novel·la publicada durant l'any, per votació entre els novel·listes catalans, fou guanyat, l'any 1935, primer de la seva concessió, per Sebastià Joan Arbó, amb la seva novel·la *Camins de nit*, i l'any 1936, per Xavier Benguerel, amb *Suburbi*. Entre les novel·les publicades l'any passat i que, per tant, opten automàticament al premi, figuren: *Apassionata*, de Josep Sol; *Muralls de silenci*, de J. Roig i Raventós; *L'últim romàntic*, de Joan Cornudella; *L'arbre del bé i del mal*, d'Alfons Maseres; *Romance d'amor i de guerra*, de Vicenç Prat; i *Entre l'amor i la guerra*, de Domènec Diumenge.

UN POEMA DEL MAR

No podia, sense una dolorosa melenconia, separar-me d'aquest mar tan monstruosament seductor, d'aquest mar infinitament variat en la seva esgarriosa simplicitat, i que sembla contenir dins d'ell, i representar, pels seus jocs, les seves actituds, les seves coleres i els seus somriures, els humors, les agonies i els èxtasis de totes les ànimes que han viscut, que viuen i que viuran.

(BAUDELAIRE.)

Fa molts dies que teníem vius desigs de parlar d'un film americà que recull un poema de la vida del mar, un poema ritmat amb estrofes fetes d'imatges d'escuma, d'onades i de núvols. Teló de fons de blancs i grisos, davant del qual es mouen uns personatges que tenen sentor de quítrà i salobre. Una pel·lícula que porta a l'arxiu del cel·luloide una de les millors novel·les de Rudyard Kipling, i on el famós escriptor anglès dels Llibres de la Jungla descriu les aventures d'un minyó mal criat i volenterós — interpretat pel petit artista Freddie Bartholomew — aviat per l'ambient de noi ric i afalagat, i que el destí posa al costat d'uns mariners ardis, forts i nobles dins el ventre de fusta d'una nau pesquera: la goleta «We're here». Dins d'ella — més ben dit, damunt la immensitat del mar —, de cara a tots els vents que fan tívants les veles apedeçades del vaixell, mentre la pell es colra, i l'esperit es defineix i s'afina, va forjant, com amb cops del mall invisible de les onades, un altre caràcter més humà i més conscient, com a imitació dels «seus jocs, les seves actituds, les seves coleres i els seus somriures».

A poc a poc, però amb el segur i creixent progrés que dona la continuïtat i l'encert, veiem com les grans productores cinematogràfiques cerquen, en primer lloc, per als seus films el caliu de sentit humà, a través de versions que portin al llenc les millors obres literàries del món. Cada dia és més selecta la tria, i fins gosariem dir que, per aquest mateix mo-

lògica de poder, en un demà no llunyà, situar-nos davant les nostres pantalles d'argent, avui una mica oxidades...

La realització cinematogràfica de «Capitans intrèpids» és la plasmació en imatges d'aquella obra, de Rudyard Kipling, que descriu la vida agitada dels mariners i pescadors que viuen la seva vida difícil d'herois en lluita constant amb el mar, a les aigües pes-

RUDYARD KIPLING

queres de Terranova, robant amb destresa i valentia la riquesa del peix, portant-nos a la pantalla les típiques escenes de la pesca del bacallà a tot el llarg de la costa del Nord de l'Atlàntic, des de Nova Escòcia fins a Boston, afrontant-se amb les fúries magnífiques del mar i del temps.

Es curiós de saber que fou el capità George W. Eldridge qui va donar a Kipling les dades tècniques per a traçar les més interessants descripcions marineres del llibre, i que en el petit

port de East Gloucester hi ha una barca amb el nom de «I am here» (Sóc aquí) que, sens dubte, dona nom a la gran escriptura de la idea de nomenar «We're here» (Estem aquí), la que figura en la seva novel·la.

El nom de Victor Fleming no necessita de presentació. El seu historial de bons films dona lloc a certes seguretats en judici a la qualitat d'aquesta nova producció. Els intèrprets que donen vida als personatges cantelluts i humans d'aquesta història, mereixen l'enumeració, començant pels dos actors més petits en anys, que són: Mickey Rooney, com a «Dan», fill del capità Disko, i Freddie Bartholomew, com el fill de l'acabat Harvey. Lionel Barrymore, el característic vell, de mirada dura i gest més dur encara, és el capità Disko, i el sobri actor Spencer Tracy dona vida al mariner brau i bo «Nan», seguit d'un estol d'artistes, tipus extrems curiosaments de l'ambient mariner, i que durant cinc mesos varen viure el meravellós viatge que descriu Kipling en la seva narració.

Podríem recórrer a una descripció extractada de l'argument de la gran novel·la de Kipling per tal de donar una idea més interessant del que serà aquest film; renunciem, però, a aquest fàcil triomf, i sols intentarem de recollir la lliçó íntima que comporta la transformació de l'ànima de l'infant Harvey, en passar de mans d'uns pares despreocupats a enfrontar-se amb la vida dura, tanmateix senzill i neta, d'aquells mariners que cada dia veuen sortir un sol nou, i que senten al voltant d'ells la carícia suavisima de la boira grisa, que tanca i sedueix, com si volgués embolcallar-nos amb la penombra que dona fi a la llum de cada dia.

El darrer tribut d'homenatge a l'èsser que ha volgut tenir per tomba la

EL TEATRE DE GABRIEL D'ANNUNZIO

dor, plena de complicacions i preocupacions esteticistes. El diseg, posat de moda per Wilde, de «viure en bellesa», l'obsedia.

Tot el que hi ha de fals, de buit, de decoratiu, d'artificiós en la seva vida repercuteix i es reflecteix en la seva obra. La fa desviar del que hauria pogut ésser, de les seves narracions populars, del seu «Giovanni Episcopo», tan a la vora dels humiliats i ofesos de Dostoievski, fins de les seves narracions de S. Pantaleone, tan punyentment evocadores. Fa negar la seva inspiració en un retoricisme classicista, en un historicisme esteticista.

Poeta essencialment, poeta i novel·lista, és natural, tanmateix, que la brillantor de l'escenari, que el relleu que presta l'escenari als que hi pugen, l'atragués. Les seves mateixes novel·les, amb les seves descripcions detallades, artificioses i decoratives ¿no tenen ja molt d'escenari? A l'escenari hi portarà aquest gust decorativista, el seu classicisme d'imitació greco-romana, les seves dèries esteticistes i historicistes. Tot i que ningú no podrà negar que les seves creacions són sovint originalíssimes, que el seu verb és d'una puixança meravellosa, el cert és que la trama i l'ofega. Les seves tragèdies són sense atmosfera. L'aire és substituït per les draperies, per les porpres brillants, i els seus personatges, molt decoratius, però generalment exangües, són més propis que de l'escena, d'un tapis o d'una vidrie-

ra. Però el pitjor són els temes. Els temes mancats de tota simpatia, de tota solidaritat humana, responen a la buidor de la vida de l'artista, als seus propis conflictes artificials, i, en el fons, morboses. Recordeu, si no, la famosa trilogia de «Les victòries mu-

GABRIELE D'ANNUNZIO. 1863-1938

tilades». En la «Gioconda» es proposa el tema, que avui revoltaria, de si l'artista no està per damunt de les condicions ordinàries de la moral, de si no basta que produeixi una mica de bellesa perquè tot li hagi d'ésser perdonat. En la «Glòria» exposa l'atracció fatal que la glòria, com una dona d'una beutat i d'una sensualitat meravellosa, exerceix sobre els artistes. En «La ciutat morta», la més fàrca de literatura falsa de les seves tragèdies, la tràgica influència de la descoberta de les fatalitats antigues, en la vida actual.

Es bo de recordar potser que d'Annunzio es revoltava contra els crítics, als quals no van plaure del tot aquestes tragèdies. Que prenguéssim contra aquestes «esclaus embriacs» com els anomenava, aires de domador de circ. Tanmateix uns anys després escriu «La Figlia di Iorio», on diu que s'esforça amb encert a superar totes les falles del seu teatre. Torna a l'agreg de la terra, a la vida primitiva dels pastors dels Abruzzos, i amb llurs supersticions, amb llur sensualitat animal, faunesca, a desgrat del lirisme i de la retòrica que no acaba d'abandonar, basteix una tragèdia rústica i poètica, d'un realisme impressionant. Ell se n'adona prou i més endavant encara intentarà reverdir aquest èxit, i unint la seva inspiració pastoral de les seves tragèdies, amb les dèries classicistes, escriu «La Fiaccola sotto il moggio», la que resta més a la vora dels grecs.

El nacionalista fervent que havia d'esdevenir d'Annunzio, no té prou entre tant amb la glòria que podia oferir-la Itàlia i el seu propi idioma. Vol esdevenir cosmopolita i cerca la plataforma de París i escriu i fa representar en francès, en un francès arcaïtzant magnífic — un crític el qualifica d'Hugo napolità — el «Martyre de Saint Sébastien». L'èxit de d'Annunzio és en aquella època cosa certa, i, si no la glòria, la seva consideració intel·lectual és enorme. Tanmateix no aconsegueix la glòria d'influenciar París, d'influenciar la literatura francesa. El millor de la influència de d'Annunzio, que és la d'estendre el domini musical i pintoresc de la prosa, de fer-la esdevenir una matèria plàstica, els francesos ho havien aconseguit ja abans que ell, i sense excessos tan perillosos, amb Chateaubriand i Flaubert. París, el teatre de París sobre tot, que havia ja absorbit impunement metzines com les de Wilde, restà del tot immune als tòxics — poc virulents en el fons — de la literatura d'annunziana. On la influència de d'Annunzio ha estat evidentment més forta, tot i el menyspreu que ell en alguna ocasió va complaure's a expressar, és a l'Amèrica del Sud. L'abundància i el barroquisme de d'Annunzio lliguen amb el clima, i el colorisme, i la dolçor tropicals. A Espanya mateix és pels camins d'Amèrica que li arriba aquesta influència, Rubén Darío, amb tants d'aromes i de fruits tropicals, la hi porta. I Valle Inclán, americà d'adopció, l'absorbeix. Els seus «Esperpentos», sobretot, ¿no són un ressò afortunat de «La Figlia di Iorio»?

Sovint ha estat retret a d'Annunzio que s'hagi venut al feixisme. Venut? Caldria examinar si no són les idees i els sentiments que tota la seva obra traspuja, el que l'hi ha impulsat fatalment. El seu gust classicista, historicista, el seu sentiment pagà de la vida, la deshumanització del seu art, la seva tendència vers els conflictes artificials, que l'aparten del poble i dels dolors del poble, fins una vida tan diferent dels veritables creadors moderns, des de Balzac a Dostoievski, tan gràvides de sofriments i d'angoixes, ¿no l'havien d'empènyer fatalment vers el feixisme? ¿No en va ésser en molts aspectes el precursor? ¿No ha estat el primer aviador feixista, el primer aviador italià que ha anat a metrallar ciutats estrangeres? ¿No inicià, amb l'ocupació militar de Fiume, la política dels fets consumats?

Domènec GUANSE

LES ESTRENES EL CASAMENT DE LA XELA

Amb «El Casament de la Xela», Premi Iglésies 1936, entra a l'escenari del Teatre Català de la Comèdia, una alevada de joventut. Quan la vellesa, emparant-se en uns noms que formaren època, amenaçava destruir l'esperit novell del nostre teatre, arriba a l'escenari del teatre de la Rambla, «El casament de la Xela», obra de joventut, obra simpàtica, veritable pinzellada de color, que ve a remoure les aigües somortes de la tradició.

Benguerel, rejoinent la concepció històrica del colorisme teatral, ha traslladat a l'escena, amb la bigarrada polícora de múltiples variants, una sèrie de figures profundament humanes que tenen lligada llur existència al vaivé del seu raval. Poema de suburbí, que té com a marc els sorrells d'una platja barcelonina — la del Poble Nou —, recull l'ambient que domina els suburbians i que els converteix en cos del paisatge.

En «El casament de la Xela», obra de pintor que ha copsat la peculiar psicologia del paisatge i dels homes que en són l'ànima, concepció estilitzada del drama de raval, tot pren un aire poemàtic, no precisament perquè l'autor hagi volgut cobrir el cos adolorit dels seus personatges, amb vestiments purament concepcionals, sinó perquè a través de la transplantació de la realitat a l'escena, s'ha pogut adonar del fons de simplicitat i de bellesa — simplicitat externa i bellesa interna — que hi ha en cadascun d'ells, àdhuc en aquells que, més rebebs, creuen ésser diferents del que són, en realitat.

No hem de cercar, en els personatges que juguen «El casament de la Xela», el drama excepcional de llur vida. Benguerel ha sabut dibuixar justament el món que, en les barraques miserables de la platja pobleonina, acull la tragèdia mínima de Xela i d'Andreu, d'Amèlia i d'Oscar. Es, doncs, responen al pla concepcional de l'obra, que en el curs d'«El casament de la Xela», no es planteja cap problema transcendent, ni es cerquen solucions substancials d'ordre psicològic. Benguerel ha escrit una comèdia amable, simpàtica, plena d'accentos lírics i sublimitzada pel fons poètic dels personatges que es mouen entorn d'ella.

Els caràcters no són dibuixats de manera epidèrmica. En el curs de l'acció, els alts i baixos passionals es succeeixen en progressió ascendent. Hi ha topades sentimentals que arriben a l'ànima dels que en són protagonistes i que transcendeixen a través d'un llenguatge pintoresc i polít, poètic, que escampa per l'ambient coprenedors accents lírics. Hi ha moments de joia interna que, en endolcir la vida dels animadors del paisatge,

immensitat de les aigües tumultuoses, «d'aquesta mar tan monstruosament seductora, d'aquesta mar infinitament variada amb la seva esgarriosa simplicitat», és una escena que reflecteix l'emoció d'un costum de la gent de mar que vol llençar la corona de flors damunt la seva superfície llisa, com missatge del record perdurable que en vida van saber fer dins del nostre cor els éssers bons i nobles. Cadascú llença al mar les seves flors i per un moment suren com amanyagant l'aigua. Uns segons més tard prenen rumb al desconegut, i la cerimònia anual de record als pescadors que no tornaran mai més, ha finit; però els ulls dels seus companys i éssers estimats tenen el tel aigües d'uns llàgrimes que, rebebs, rodolen cara avall lentament i silenciosos...

Emili CALVO i LAPLANA

ge, arriben fins al públic amb subtilitat coprenedora. Però, en uns moments i en els altres, l'observació de l'autor resta aprofundida fins a l'ànima dels qui en són protagonistes. No hi ha reaccions sublims — encara que com a tal pot ésser considerada la reacció final de Xela — perquè la sublimitat escapa al tarannà i a les peculiaritats anímiques i psicològiques dels personatges que les viuen; però cadascun dels tipus que Benguerel ens presenta, l'ha estudiat per fora i per dins i del contrast n'ha tret els personatges humans, humaníssims, d'«El casament de la Xela».

...

Els personatges d'«El casament de la Xela», units, donen vida a un món que es desenvolupa lliurement en les barraques miserables que tenen clavats llurs fonaments en els sorrells de la platja pobleonina.

Diàleg fluid, sensible o fort, sempre sentimental — en el sentit expressiu dels sentiments humans —, arriba a l'ànima de l'espectador, el qual segueix, amb interès creixent, el curs de l'obra. Cap d'ells no se sent dominat per una sola manllevada. Es ell mateix qui s'expressa, encara que en la seva expressió hi hagi un alt sentit poètic, i un profund accent líric.

Pintura de raval, les coloracions tenen tot l'ambient del suburbi que ha servit de tema a la pintura. Per això Ramon Calsina, el pintor pobleoní, que porta a l'ànima les emanacions espirituals del seu barri, ha pintat uns decorats que ambienten perfectament «El casament de la Xela» i que lliguen el color extern del paisatge amb l'ànima dels personatges. En aquest cas, es pot dir que Benguerel i Calsina s'han compenetrat amb tal precisió, que la pintura externa — el decorat — concorda perfectament amb la pintura interna, que és, com ja hem assenyalat, el drama conjunt — drama malgrat tractar-se de reaccions epidèrmiques — que viuen els personatges d'«El casament de la Xela».

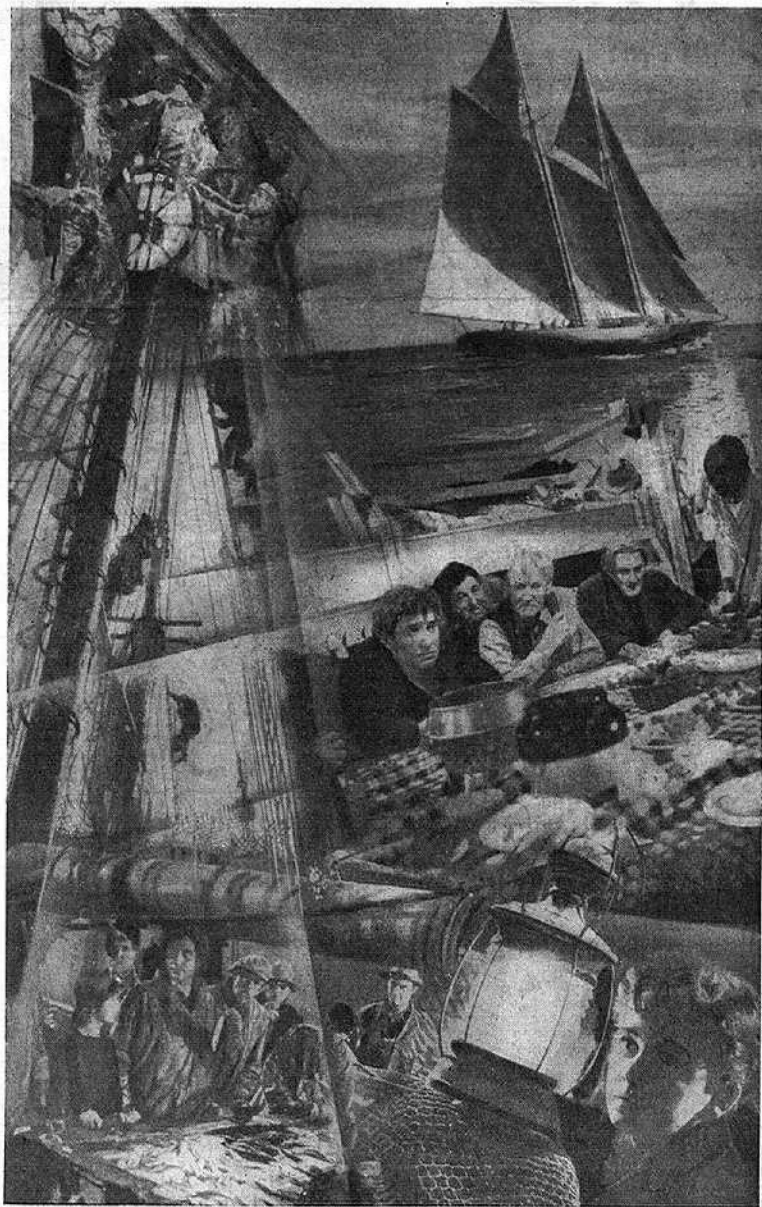
Cal destacar la realització perfecta que de les pintures de Calsina ha fet l'escenògraf Batlle i la bellesa dels figurins que han servit per a donar realitat hegemònica a les figures de la comèdia.

...

Abans d'analitzar el treball de conjunt dels actors i actrius que interpreten «El casament de la Xela», ens cal concretar el següent: l'ambient i la vida dels personatges és realista, profundament sentida i extraordinàriament humana; però aquesta realitat humana, aquest sentiment intern, aquesta expressió localista troben, en el lirisme de Xavier Benguerel, accents que sensibilitzen, encara més, el conjunt escènic de l'obra.

Des d'aquest punt de partença, elevat-nos en la concreció interpretativa de cadascun dels actors, direm que Maria Vila excel·leix a donar vida a una Xela amorosa que sensibilitza la seva existència amb un desig maternal perfectament normal; que Pius Daví fa un Andreu vacilant davant l'amorosament d'Amèlia i el record i la tendresa de Xela; que Angela Guart i Gimbernat creen la xafardera Antònia i el malcarat, però boníssim, Maurici, i que tota la resta de la companyia — senyores Bové, Ferrandiz, Morera i Baró i senyors Torner, Gener, Cabré, Duran i Galceran — arrodoneixen el conjunt de tal manera que no vacillem a afirmar que «El casament de la Xela» és una de les obres més ben interpretades que hem vist representar, en el curs dels anys, pels escenaris catalans.

Manuel VALLEPERES

FOTOMUNTATGE QUE CONTE ALGUNES DE LES MILLORS ESCENES DE «CAPITANS INTREPIDS»

tiu, es fa doblement difícil l'encert de l'elecció. El nom de «Capitans courageux» porta, doncs, a la llista d'adaptacions literàries de qualitat un nou títol, prou interessant perquè li dediquem per enter el nostre comentari d'avui, que es converteix en toc d'atenció per als aficionats al cinema.

Res no hi fa que encara no sapiguem quan podrem fruit del goig de les seves imatges, que unes fotografies magnífiques ens avaluïn ja com un veritable bon film. Tenim prou dades de valor per saber que es tracta d'una obra digna, de les que mereixen un lloc destacat dins la cinemateca artística.

Som poc amics de prodigar qualificatius, de qualsevol mena que siguin, a cap producció, abans de visionar-la; però no hi ha dubte que, en certes ocasions, aquells que estem enverinats per la dèria del cel·luloide — especialment ara, que prou pena tenim a cercar, inútilment, la major part de les vegades, un bon film antic per a re- visionar-lo —, esperem amb delit aquelles notícies o avenços que ens permetin conèixer, sols sigui per referències, les darreres novetats més destacades que es projecten als cinemes de l'estranger, amb aquella esperança

C O P S D E B E C

REINCIDENT

—Ara vull donar-me d'alta.
—No m'«atrabalis», home, no m'«atrabalis!»

DE MADRID A LA GLORIA

No coneixem, encara, a l'hora d'escriure aquest «cop de bec», el nom de l'autor ni el títol del darrer llibre que ha vist la llum pública a Madrid sota la metralla dels obusos alemanys. Sabem, però, que es tracta d'un tractat sobre la vida dels àngels, escrit per un clergue. L'autor és un capellà madrileny, o almenys vei de «la villa del oso y el madroño», que comença a escriure sobre la vida dels àngels abans de la sublevació dels generals traidors d'Espanya i de la invasió d'Espanya pels generals, no menys traidors, d'Alemanya, i que ha pogut — admirable desmentiment — enllestir l'obra ara en

plena guerra, a Madrid mateix, car encara no se n'ha mogut. —Això és, si més no — ens deia el que ens ha contat el fet — una nova demostració que encara podem dir com deien els madrilenys abans: —De Madrid al cielo! La frase és emprada ensems com a disculpa d'una tàctica criminal pels salvadors cristians de la civilització occidental que bombardegen santament i quotidianament la capital de la República invencible!

«ABANDONADA EN SU NOCHE DE BODAS»

Al Teatre Català de la Comèdia s'ha estrenat la comèdia catalana, en tres actes, de Xavier Benguerel, l'autor habitual dels Meridians de MERIDIA, titulada: «El casament de la Xela». La nit de l'estrena, «per causes alienes a la nostra voluntat», com es diu de vegades, només varen ésser estrenats els dos primers actes — lleixi-xi's el primer i segon — dels tres de què consta l'obra. Algú ha fet, a propòsit del cas, una frase nova d'una vella, que ha fet fortuna. —La Xela, pobreta, diuen que digué el comentarista esmentat, ha estat abandonada en su noche de bodas. Aclarim que es tracta del títol d'una novella d'aquelles por entregas, que us deixen anar de tant en tant per sota la porta del pis, quan esteu més confiats, i que després us passen a recollir, quan encara no us heu adonat que la teníeu a casa.

TEATRE EN «CUBETS»

Un presumpte concursant a les ja famoses guerrilles teatrals que prepara el Consell Nacional del Teatre per a una pròxima i ensembla tardana campanya d'agitació teatral als fronts i a la reraguarda, demanava precisions i detalls característics d'aquesta nova modalitat escènica, en la qual l'incipient vol provar fortuna. L'interpellat respon: —Es quelcom de teatre intens, condensat, ràpid, sintètic i emotiu, fàcil i substancial. —Si, vaja — comprèn el presumpte concursant — una mena de «Caldolla de Talia». —Exacte! Com si diguéssim Teatre en cubitos. —Entesos!

ESCEPTICISME

La premsa barcelonina prodiga elogia a l'organització de la defensa passiva en una ciutat catalana. —Els elogis periodístics — comenta

un lector escèptic —, estan en raó directa de les atencions prodigades abans del part literari: un vi d'honor, engendrará quatre ratlles; un xampany, un quart de columna; un lonx, mitja columna; un àpat, una columna sencera...

EL BAROMETRE DEL SENSACIONALISME

Els que voldrien una pau d'aquelles que el poble no vol, procuren ara, sorneguerament, atrinxer-se i confondre's entre els que enyoren la pau i ara fan la guerra que altres ens han fet fer, però que la fan honestament i entusiàsticament.

—Yo me acuerdo — deia un madrileny d'aquella arcàdia — que era Madrid hace diez años.

—Vostè no s'atreveix a declarar d'al-

tra manera més sincera, que enyora la dictadura.

—¡Hombre! — Si i ho fa com pot. No pot glossar el dictador i glossa la data.

—Recuerdo que entonces los vendedores de diarios voceaban: «El Imparcial; con la crítica de Enrique de Mesa».

—Quins temps aquells, oi?

—Sí!!!

—Que han portat aquests!

TABU

Parlaven dels molts temes que actualment són tabú i d'aquells altres que la discreció voluntària els fa tabú de bell antuvi.

—I què vol dir tabú?

—Tabú és un «fetitxe».

—I per què diuen: això és tabú?

A BURGOS

—Ai! El nostre esdevenidor és negre.

—Es diu quan es tracta de quelcom insuportable o inconvenient. —Així, com és que hi havia un per-fum que es deia tabú? —Perquè s'usava molt poc. —Que era dolent? —No; era molt car!

UN «CASTIGADOR» INTEL·LECTUAL

Una damisella de cabell platinat, acaba de sortir d'una perruqueria ostentant una flamant i novella permanent.

Un admirador seu — amateur en sintaxi germanòfila, potser? — amb ganes d'enlluernar-la més encara, li diu a cau d'orella, amb estudiat èxtasi, el següent adjectiu: —Lentiplàsticocromocolieléctricoserpentigràfic!!

PROFESSIONAL

—S'ha donat de baixa. —Com que és metge, tota la vida farà el mateix: altes i baixes.

AL CAMP FACCIÓS

—Ha prosperat molt, aquesta. —Li han posat un duar.